

УДК 339.137.2 : 338.242

СУТНІСНІ АСПЕКТИ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

*Дикань В.Л., д.е.н., професор,
Кірдіна О. Г., к.е.н., доцент (УкрДАЗТ)*

Розглянуто існуючі підходи до визначення поняття «конкурентоспроможність національної економіки» та сформовано авторський підхід до нього. Встановлено взаємозв'язок між конкурентоспроможністю національної економіки та глобалізаційними процесами, надано практичні рекомендації щодо підвищення конкурентоспроможності України у світовому просторі.

Ключові слова: конкурентоспроможність, національна економіка, глобалізаційні процеси.

Постановка проблеми та її зв'язки з науковими чи практичними завданнями. За останні вісімнадцять років свого відновлювального зростання економіка України так і не позбавилася глибоких структурних деформацій і значно відстає від розвинених країн світу за сукупною продуктивністю всіх факторів виробництва та відповідно – рівнем добробуту населення. Більшість підприємств залишилися технологічно відсталими, енергоємними, із слабкою диверсифікацією продуктів і ринків. Саме тому, в умовах збільшення відкритості економік країн світу та поглиблення глобалізаційних процесів, стає актуальним питання – забезпечення конкурентоспроможності національної економіки.

Аналіз останніх досліджень та виділення невирішених частин загальної проблеми. Проблеми конкурентоспроможності країни знаходять в центрі уваги науковців не одне десятиріччя. Їх увага зосереджена як на сутнісному аспекті цього питання, так і на більш глибоких дослідженнях даної проблематики. Так, Алієв З.Т. та Антонюк Л.Л. розглядають проблему конкурентоспроможності країни у зв'язку з глобальним конкурентним середовищем та надають пропозиції щодо формування ефективної державної конкурентної політики [1,2]. Полунеев Є.В. [3] розглядає конкурентоспроможність як головну мету при формуванні стратегії розвитку країни, тому пропонує методологію визначення стратегічних пріоритетів розвитку, яка ґрунтується на міжнародних системах рейтингування конкурентоспроможності країн [3]. Абдульманов І. М. досліджує фактори, що знаходяться в основі забезпечення конкурентоспроможності [4]. Горев В.П. зосереджує увагу на формуванні конкурентних переваг національних економік [5]. Проте залишаються питання, які потребують подальшого вивчення. Серед них: визначення сутності поняття «конкурентоспроможність національної економіки», розкриття її значення в сучасному глобалізованому світі та визначення об'єктивних процесів, що негативно впливають на

підвищення конкурентоспроможності української економіки.

Тому **метою статті** є визначення поняття «конкурентоспроможність національної економіки», та встановлення взаємозв'язку між конкурентоспроможністю національної економіки та глобалізаційними процесами.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сьогодні на світову арену виходять нові лідери - Китай, країни Південно-Східної Азії. В цей час Україна з кожним роком погіршує своє значення у світовому економічному просторі. Це спричинено: по-перше, негативними тенденціями у сфері високих технологій, по-друге, зменшення частки промисловості у ВВП (у 1990 р. – 58,6 %, у 2001 р. – 42,6 %, у 2008 р. – 42,5 %) та частки машинобудування в промисловості (у 1990 р. – більше 30%, у 2001 р. – 10,2 %, у 2007 р. – 13,7 %, у 2008 р. – 13,3 %). Ситуація ускладнюється тим, що більшість великих промислових підприємств, які створюють основу ВВП, продовжують використовувати потужності, які побудовані та придбані ще у радянські часи (виходячи з річних «Промтехфінпланів» підприємств). Їх оновлення ускладнено відсутністю достатньої кількості власних фінансових ресурсів та складністю отримання банківських позик. Економічне становище промислових підприємств ще більше погіршилося внаслідок катастрофічного зменшення обсягів виробництва, що спричинено впливом фінансово-економічної кризи (відбулося зменшення внутрішнього та зовнішнього платоспроможного попиту на товари та послуги). В таких умовах економічна система України повинна шукати ефективні шляхи виходу з кризового стану та впроваджувати термінові заходи щодо підвищення конкурентного положення України на світовому ринку.

Конкурентоспроможність належить до найбільш складних категорій, що має багато аспектів. Так, на думку науковців, конкурентоспроможність національної економіки це:

1) «сума міжнародної конкурентоспроможності національних експортерів». Проте цей підхід не розкриває умов, за яких формується конкурентоспроможність, та не встановлює результати її підвищення для суб'єктів економічної діяльності та населення [3, с. 30].

Близьке за змістом визначення колективу авторів [7, с. 19]. На їх думку, конкурентоспроможність національної економіки – це спроможність країни в умовах вільного ринку та справедливого розподілу суспільного продукту виготовляти товари та послуги, які відповідають встановленим міжнародним стандартам, і на цій основі підвищувати рівень реальних доходів населення та підтримувати його в довгостроковій перспективі;

2) здатність країни створювати внутрішні та зовнішні умови, які дають можливості її підприємствам виробляти товари та послуги, що витримують постійне випробування міжнародних ринків, а населенню – стало підвищувати доходи та якість життя [3, с. 30]. Таке визначення об'єктом конкурентоспроможності окреслює тільки товари та послуги, чим значно його звужує. Крім того, потребують розкриття внутрішні та зовнішні умови, так як конкурентоспроможність національної економіки залежить від умов суспільного виробництва: керованості влади, її низької корумпованості, стабільності товарного, фінансового, валютного ринків та законодавства, зрозумілості та передбачуваності державної політики та ін.;

3) наявність в країні здорового ринку, чинників виробництва та інших характеристик, які формують потенціал для досягнення стабільного економічного зростання [8]. На наш погляд, таке визначення більше стосується умов конкурентоспроможності та не розкриває її основні складові;

4) характеристика стану суспільних відносин у державі щодо забезпечення умов стабільного підвищення ефективності національного виробництва, адаптованого до змін світової кон'юнктури та внутрішнього попиту на основі розкриття національних конкурентних переваг та досягнення кращих, ніж у конкурентів, соціально-економічних параметрів [9, с. 13]. Автор цього визначення робить акцент на соціально-економічній оптимальності, за якої позитивні надбання від ефективного використання матеріальних, трудових та організаційних ресурсів балануються з виконанням соціальних та інших бюджетних програм. Однак, на нашу думку, хоча таке визначення і має ряд позитивних аспектів, які стосується умов забезпечення конкурентоспроможності, конкурентних переваг та результатів, проте не враховує те, що конкурентоспроможність національної економіки

визначається не тільки ефективністю національного виробництва, але й залежить від: наявності та доступності ресурсної бази, формування та розвитку інтелектуального потенціалу нації;

5) спроможність забезпечувати стійкий темп економічного зростання в умовах безперервної боротьби усіх країн усіма можливими засобами за ринки сировини, інвестицій та збуту готової продукції [10]. Недоліком такого визначення є: відсутність розкриття сутності засобів, які застосовуються у конкурентній боротьбі та обмеженість її об'єктів. Джерело не враховує той факт, що об'єктом конкурентної боротьби може бути не тільки готова продукція, але й послуги, які, в умовах перенасиченості світового ринку товарами, є перспективним напрямком збільшення конкурентоспроможності країни;

6) пришвидшувач інтеграційних процесів, який спонукає країни до знаходження свого місця в інтеграційних об'єднаннях, тобто розглядається не тільки як економічний, але і як суспільно-історичний феномен, що включає геополітичні та соціальні характеристики [11, с. 19]. Це визначення розкриває конкурентоспроможність країни у контексті її наслідків та результатів, що є дещо обмеженим підходом;

7) сукупність характеристик країни, що відображають її спроможність до збереження національної відтворювальної бази, яка є основою її національної життєспроможності, самобутності та незалежності, а також спроможність до стійкого утримання та розширення її зовнішньоекономічних позицій [12]. Акцент зроблено на функціях національних урядів, які повинні сприяти підвищенню конкурентоспроможності національного бізнесу з метою забезпечення найбільш стійких позицій і самої країни;

8) спроможність реалізувати основну цільову задачу функціонування національної економіки – стійкий соціально-економічний розвиток з забезпеченням високої якості життя населення [4, с. 14]. Такий підхід до конкурентоспроможності національної економіки ключову роль відводить соціально-економічній політиці, успішна реалізація якої дозволяє досягти високого рівня соціального захисту населення. Отже знов не враховуються інші складові цього питання;

9) спроможність держави та суспільства створювати та підтримувати таке середовище, яке витримує конкуренцію, суперництво з іншими країнами в усіх сферах життєдіяльності, забезпечує умови для підвищення життєвих стандартів та суспільного добробуту, являючись значимим інструментом досягнення цілей особистості, компанії та потужним засобом реалізації національно-державних інтересів [1, с. 11]. Такий підхід автора розкриває значення

конкурентоспроможності з точки зору реалізації стратегічних державних інтересів.

10) здатність країни займати і утримувати стійкі позиції на певних сегментах світового ринку завдяки потужному економічному потенціалу, що забезпечує зростання економіки на інноваційній основі; розвинутій системі ринкових інститутів; володінні значним інтелектуальним капіталом, інвестиційними ресурсами; гнучким реагуванням на зміни світової кон'юнктури та, відповідно до цього, диверсифікацією виробництва, максимально відстоюючи реалізацію національних інтересів заради економічної безпеки та високих стандартів життя населення [2, с. 12]. Це визначення в найбільш повній мірі підходить до розкриття сутності конкурентоспроможності національної економіки, але з позиції зовнішнього середовища. Проте внутрішня конкурентоспроможність країни не береться до уваги, що є вагомим недоліком.

Таким чином, підходи до сутності поняття «конкурентоспроможність національної економіки» різняться в залежності від того, що науковці ставлять за мету свого дослідження. При цьому складовими конкурентоспроможності встановлюються або ресурси, або положення товаровиробників на зовнішньому ринку, або сукупність умов, що забезпечують ефективне функціонування національного виробництва, або сукупність характеристик країни тощо.

В ситуації різнотлумачень та методологічної невизначеності необхідно надати власне визначення конкурентоспроможності національної економіки. Але спочатку викладемо основні теоретичні положення, які, на нашу думку, є ключовими для розуміння сутності цієї категорії:

1) місце країни у світовому просторі, в першу чергу, визначається наявністю власної ресурсної бази, що дозволяє виходити та перемагати на світовому ринку з меншими питомими витратами, отримуючи конкурентні переваги порівняно з товаровиробниками інших країн;

2) в умовах широкого розповсюдження високих технологій та переходу економік держав на інноваційний шлях розвитку, тільки достатнє ресурсне забезпечення не дозволяє стверджувати про конкурентоспроможність національної економіки. В цьому випадку країна залишається сировинним придатком високорозвинутих країн. Тому необхідно формувати та постійно розвивати інтелект нації, який, на думку авторів монографії «Україна: інтелект нації на межі століть», визначається як ключове поняття етногенетики, головний чинник відродження і самоствердження нації [16, с. 8-9];

3) ефективне функціонування національного виробництва, яке здатне підвищити конкурентоспроможність національної економіки, залежить від попередніх складових

конкурентоспроможності – ресурсів та інтелекту нації. Саме триєдність цих складових, що підкріплюється постійним контролем з боку держави, здатне здійснити позитивний вплив на стан економіки країни та вивести її в число лідерів у світовому економічному просторі;

4) обов'язковою функцією держави є соціальний розвиток суспільства, рівень якого – головний індикатор конкурентоспроможності національної економіки.

Таким чином, **конкурентоспроможність національної економіки** визначається як здатність створювати та реалізовувати потужний механізм ефективного позиціонування у міжнародному економічному просторі за рахунок єдиної взаємодії ресурсів, інтелекту нації та національного виробництва, що за умови сильного інституту політичної влади та стабільної законодавчої бази дозволяє здійснити соціально-економічний розвиток суспільства (рис. 1).

Виходячи зі структурної позиції, конкурентоспроможність національної економіки розглядається як результат взаємодії всіх суб'єктів економічних відносин у країні.

Грунтуючись на принципах вертикального структурного аналізу, існують наступні основні рівні формування категорії «конкурентоспроможність»:

1) мікрорівень – товари (певні види продукції та послуг). Конкурентоспроможність на мікрорівні є результатом конкурентної боротьби;

2) мезорівень – окремі підприємства, фірми, їх корпоративні об'єднання, галузі, галузеві комплекси. На цьому рівні відбувається процес формування конкурентоспроможності товарів, що пов'язано з впровадженням нових технологій та найбільш передових форм та методів організації господарських процесів;

3) макрорівень – національні господарства окремих країн. Цей рівень основа, на якій формується конкурентоспроможність підприємств, їх об'єднань, галузевих комплексів, їх злагоджена взаємодія не тільки між собою, але й між державними суспільними інститутами, що створює умови для позитивної економічної динаміки та соціальної стабільності.

Науковці не мають єдиної точки зору щодо місця де виникає та чим визначається конкурентоспроможність національної економіки. На нашу думку, вона не обмежується конкурентоспроможністю підприємств та товарів, бо її формування можливо тільки на національній природній, соціокультурній, економіко-правовій базі та ін. Саме цей фундамент створює передумови для формування структури національного господарства та забезпечення конкурентоспроможності суб'єктів. Тому має місце така послідовність формування конкурентоспроможності національної економіки:

на макрорівні створюються передумови для формування та збільшення конкурентоспроможності суб'єктів національного господарства, які безпосередньо створюють конкурентоспроможні товари. Отже макрорівень опосередковано впливає на мікрорівень

конкурентоспроможності. Це дозволяє встановити ключове значення економічної політики держави у процесі формування макроконкурентоспроможності, що є підґрунтям мегаконкурентоспроможності та мікроконкурентоспроможності.

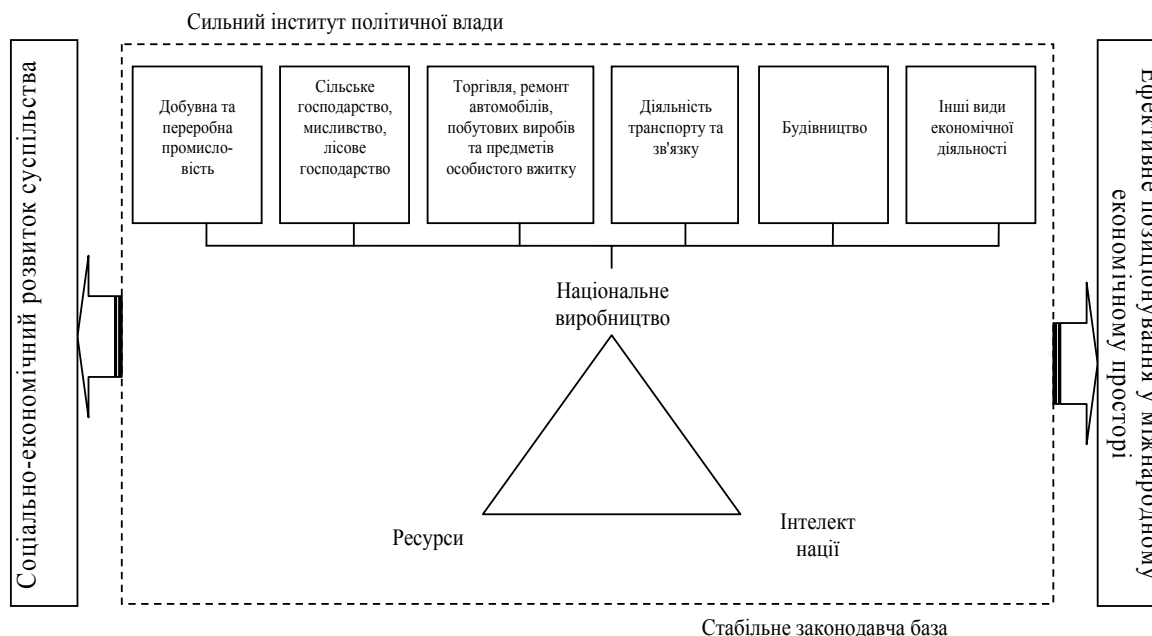

Рисунок 1 - Сутнісний аспект конкурентоспроможності національної економіки

Проте для включення країни у глобалізаційні процеси потрібні конкурентоспроможні економічні суб'єкти, що діють у глобальному середовищі та пропонують конкурентоспроможну продукцію та послуги.

Розкриваючи питання конкурентоспроможності національної економіки, потрібно враховувати фактор часу. Він дає підстави розглядати конкурентоспроможність як динамічну категорію, що якісно змінюється в результаті зміни основних умов, які створюються в економічному просторі. Так, за останні 15-20 років створилася принципово нова структура світової економіки, що визначається:

- 1) фінансовою глобалізацією і становленням глобальних транснаціональних корпорацій;
- 2) зростанням панування капіталів над виробництвом;
- 3) інтенсифікацією світової торгівлі;
- 4) регіоналізацією світової економіки;
- 5) багатократним збільшенням інформаційних потоків та зростанням їх видів;
- 6) розширенням впливу глобальних олігополій;
- 7) глобалізацією наднаціональної політичної

влади та ін.

Вищезазначені зміни ставлять Уряди країн перед вибором стосовно моделі національної конкурентоспроможності: факторної або інноваційної.

Ґрунтуючись на розвинутості факторів та рівні їх взаємодії, М. Портер визначає наступні стадії конкурентоспроможності країни [7, с.82]:

– конкурентоспроможність на основі факторів – досягається виключно за рахунок факторів виробництва, при обмеженому використанні власних технологій та при розповсюдженні зарубіжних. Економіка, за умови факторної конкурентоспроможності, чутлива до зовнішніх впливів та уразлива до втрати факторів;

– конкурентоспроможність на основі інвестицій – визначається готовністю та спроможністю країни до агресивного інвестування. Пасивне інвестування змінюється активним покращенням існуючих технологій вітчизняних виробників. Зростання інвестицій призведе до удосконалення факторів;

– конкурентоспроможність на основі нововведень – ґрунтується на розробці власних технологій. При збереженні цінової конкуренції,

змінюється її підгрунття - збільшення продуктивності праці. На цій стадії є усі підстави для розробки глобальної стратегії конкурентоспроможності;

– конкурентоспроможність на основі багатства має місце тоді, коли країна досягла певного достатку. Попит багатих формує особливі галузі, а ті галузі, які були у лідерах, починають переживати економічний спад. В економіці конкуренція поступається місцю партнерству.

Перші три стадії характеризують зростання конкурентоспроможності економіки, а остання – уповільнення зростання та спад.

Сьогоднішній етап розвитку економіки України свідчить про існування першої стадії. При цьому з сукупності факторів: людські, фізичні та фінансові ресурси, ресурс знань та інфраструктура, в Україні тільки перші два присутні у достатньому обсязі. Кількість інших обмежена або за якісними та кількісними характеристиками не відповідає потребам. За умови обмеженості необхідних фінансових коштів гальмується й розвиток такого фактора як інфраструктура, до складу якої входить транспортна система держави.

В залежності від того, чим забезпечується конкурентоспроможність країни на міжнародному ринку, характеризують два шляхи її досягнення: верхній шлях до конкурентоспроможності – на основі засвоєння нових знань та технологій, та нижній – на основі залучення зарубіжних інвестицій. Основою верхнього шляху є інноваційна економіка, яка орієнтується на розробку нової продукції підвищеної споживчої та ринкової цінності, яка не тільки технічно складна, але й захищена правом інтелектуальної власності. Цей шлях доступний тим країнам, економіка яких ґрунтується на знаннях. Нажаль, цей шлях не характерний для України, напрямками досягнення конкурентоспроможності якої є: нарощення обсягів видобування природних ресурсів, зниження оплати праці та витрат виробництва. Цим обумовлено програвання України у конкурентній боротьбі країнам, що акцентують увагу на інноваційному розвитку та залученні в процес наукового та технологічного розвитку.

Розкриваючи питання конкурентоспроможності національної економіки необхідно звернутися до економічної категорії «конкурентна перевага», яка в загальному виді розглядається як будь-яка ексклюзивна цінність, якою володіє система і яка дає переваги над конкурентами. Конкурентна перевага на основі факторів виробництва забезпечується станом цих факторів, що значно звужує коло галузей, які спроможні витримати міжнародну конкуренцію. Розвиток конкуренції на основі інвестицій ресурсом конкурентоспроможності розглядає не одну, а три умови – виробничі фактори, зростаючий попит та стратегію корпорацій, що

значно розширює коло потенційних конкурентоспроможних учасників ринку. При цьому у інноваційному суспільстві перелік факторів, якими володіє країна, має меншу значимість ніж вміння за короткий час створювати нові фактори конкурентної переваги.

Базовими конкурентними перевагами України є: вигідне гео економічне розташування країни, різноманітні запаси природних ресурсів, наявність трудових ресурсів з високим освітнім рівнем та достатньою професійною підготовкою, наявність у деяких галузях промисловості унікальних передових технологій, потужна матеріально-технічна база (її приналежність до базової конкурентної переваги України з кожним роком втрачає дійсність). Переважання тільки базових факторів не створює основ конкурентоспроможності економіки у майбутньому. Їх використання все частіше пов'язано зі зменшенням ефективності та раціональності використання. Саме в цей час і необхідні інновації, що здатні перетворити несприятливі фактори у конкурентні переваги, значення яких багатократно збільшується в умовах глобалізації. Сьогодні основний постулат економічної теорії стосовно того, що країна отримує конкурентну перевагу розвиваючи ті галузі, які мають надлишок необхідних факторів виробництва, вже не актуальний. Замість доступності дешевих факторів виробництва необхідно говорити про їх найбільш ефективне використання.

Глобалізація відкриває нові можливості для розвитку та одночасно накладає деякі обмеження. Її рисами є: інтернаціоналізація (зростання відкритості економік, витоками якої є зростання міжнародного обміну і взаємозалежності країн); лібералізація (зняття державних обмежень та створення відкритої світової економіки без обмежень); універсалізація (поширення різних об'єктів і досвіду серед людства); модернізація (поширення суспільних структур модернізму, знищуючи існуючі культури і процес локального самовизначення); детериторізація (реконфігурація суспільного простору). Сучасні світові економічні трансформації характеризують новий етап розвитку, який пов'язаний зі змінами суб'єктивності глобалізаційних процесів та їх системною роздвоєністю. Тобто зростає статус суб'єктивного початку (зростання пріоритету особистості) [17, с. 5 - 6].

Перевагами глобалізації є:

- полегшення господарської взаємодії між державами,
- можливість доступу країн до передових досягнень людства в економічній та науковій сферах,
- нівелювання рівнів розвитку різних

регіонів.

Проте потоки інвестицій, товарів, ресурсів, наукових інновацій локалізуються у вузькому колі найбільш розвинених країн. Це зменшує і без того скромні економічні вигоди, які одержує від глобалізації велика частина людства. Сьогодні триває масовий експорт негативних наслідків глобалізації у країни, що розвиваються. В результаті вони зазнають більших збитків від зростання негативних наслідків глобалізації, ніж країни, що захищені своєю фінансово-економічною потужністю. Отже зростає розрив у темпах і спрямованості соціально-економічного розвитку регіонів світу. Позитивними наслідками глобалізації активно користуються високорозвинуті країни, а саме ті, наприклад, корпорації яких здатні проводити діяльність у глобальному масштабі. Мова йде про транснаціональні корпорації, діяльність яких розповсюджується далеко за межами кордонів країни, де зосереджена материнська компанія. Саме вони, використовуючи глобальні стратегії, отримують додаткові конкурентні переваги за рахунок доступу до дешевих ресурсів, оперативно реагують на зміни у попиту на національних ринках завдяки наявності глобальних збутових мереж. Транснаціональні корпорації мають величезний інвестиційний потенціал і значний накопичений досвід організації та ведення бізнесу. Їх експансія істотно впливає на економіку країни, що змушує вітчизняні підприємства адаптуватися та шукати шляхи можливого протистояння негативному впливу на розвиток конкурентного середовища. І в цій ситуації необхідна ефективна економічна політика держави щодо діяльності транснаціональних корпорацій.

Зараз Україна та інші пострадянські країни - опосередковані учасники глобалізаційних процесів. Їх роль більше полягає у пристосуванні до умов які створюються, а не у активній участі у їх формуванні. Мається на увазі те, що ці країни вимушені створювати дещо уніфіковане політичне та економічне середовище, а не створювати модель цілісного функціонування національної економіки. В умовах тиску з боку міжнародних інституцій зі світовим статусом (Міжнародний валютний фонд, Міжнародний банк реконструкції та розвитку, Світова організація торгівлі та ін.) такі країни стають лише інструментом досягнення їх глобальних цілей. Основними загрозами на шляху ефективного функціонування економік таких країн є [20, с. 45]:

1) посилення деструктивного впливу з боку потужних держав та міжнародних об'єднань та втручання їх у внутрішню економічну політику;

2) витіснення країн зі світових ринків внаслідок неконкурентоспроможної моделі економіки і відсутності механізмів адаптації національного господарства до умов глобалізації;

3) вплив ресурсів з країни за низькими цінами або приплив надмірної їх кількості, що викликає дестабілізацію на окремих важливих ринках;

4) посилення спекулятивних атак на національну грошову одиницю та фінансову стабільність.

Виходячи з зазначеного, особливо гостро постає питання об'єднання зусиль усіх ланок влади, щодо створення економіко-правового поля дотримання оптимальної пропорції між національною незалежністю країни та її відкритістю. Для цього принципово важливо розробити конкретні механізми, які забезпечать можливість України досягти максимальних зовнішніх переваг, при цьому мінімізуючи внутрішні втрати.

Серед позитивних аспектів глобалізації посилення вимог до конкурентоспроможності національних виробників, які постійно отримують поштовх для пошуку нових можливостей її забезпечення. Роль держави у цьому процесі полягає у формуванні економічних, правових та організаційних умов для забезпечення конкурентоспроможності країни у цілому. Це, перш за все, означає проведення ефективної конкурентної політики, в основі якої знаходиться особлива увага до вирішення проблем вітчизняних товаровиробників. Серед різноманітності її заходів особливої уваги потребує політика протекціонізму, яка повинна бути виваженою та оптимально узгоджуватися з політикою лібералізації торгівлі. Іншим завданням конкурентної політики повинно бути створення умов для появи потужних національних конкурентоспроможних структур, що здатні створити конкуренцію закордонним транснаціональним корпораціям.

Висновки. Сьогодні жодна країна світу не може біти ізольованою від сучасних глобалізаційних процесів. Тому виникає потреба забезпечення гідного місця у світовому просторі. Від того, який спосіб позиціонування обере Україна, залежить технологія реалізації її державної політики. Якщо Україна достатньою мірою буде включена у глобалізаційні процеси, то матиме можливість реалізувати стратегічні завдання свого розвитку. В протилежному випадку вона буде постійно пристосовуватися до стандартів розвитку мегадержав та функціонувати за їх правилами. З метою недопущення такого положення необхідно вирішувати наступні завдання:

– забезпечення фінансової могутності держави: обороноздатності і досягнення рівня якості життя всіх громадян країни, що відповідає мінімальним міжнародним стандартам;

– проведення ефективної промислової політики (інтенсивний розвиток наукомістких галузей і машинобудування);

- виважене залучення міжнародних фінансових ресурсів до розвитку України при збереженні національних інтересів;
- створення державної системи, яка здатна акумулювати всі досягнення нації та повернути їх на благо суспільства; систематизація державної інноваційної політики;
- посилення взаємодії з іншими країнами світу;
- забезпечення зростання темпів міжнародного обміну товарами, послугами, капіталом;
- адаптація вітчизняної моделі розвитку до глобалізаційних стандартів;
- мінімізація та блокування несприятливих зовнішніх факторів на вплив вітчизняної системи суспільного розвитку;
- коригування ролі України відповідно до світової системи розвитку;
- розробка сучасної національно регламентованої зовнішньополітичної стратегії розвитку;
- забезпечення конкурентоспроможності держави на всіх рівнях;
- технічна модернізація виробничої сфери як засіб конкурентоспроможності держави у світі;
- зміцнення ролі національної гуманітарно-технічної еліти;
- інституалізація та мобілізація гуманітарно-технічного потенціалу нації;
- розвиток транспортної системи та міжнародних транспортних коридорів.

В основі підвищення конкурентоспроможності економіки України знаходяться рішення стосовно як проблем фундаментального характеру, так і посилення факторів, які забезпечують пряме підвищення ефективності виробництва і перехід до інновативного та сталого розвитку. Їх сутність окреслено у Концепції Державної програми підвищення конкурентоспроможності національної економіки на 2007-2015 роки [18, с. 10-11].

Таким чином, першопричиною сьгоднішніх тенденцій у економіці України є не фінансово-економічна криза (вона тільки викрила результати некваліфікованої економічної політики), а прогресуюча руйнація промислового сектору економіки, що потребує зміни ставлення до нього з боку державної влади. В протилежному випадку, розраховувати на ставлення до України як до рівноправного учасника глобалізаційних процесів у найближчому майбутньому не варто. Зараз Україна є країною зі слабкорозвиненою економікою, що підпорядковується іноземним інтересам. Маючи можливості забезпечити конкурентоспроможність на світових ринках, не створює передумови для їх подальшого прогресивного трансформування.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Алиев З.Т. Конкурентоспособность России в условиях глобализации и формирования государственной конкурентной политики: автореф. дис. на соискание науч. степени канд. полит. наук: спец. 23.00.02 «Политические институты, этнополитическая конфликтология, национальные и политические процессы и технологии» / З. Т. Алиев — Москва, 2009. — 25 с.
2. Антонюк Л. Л. Конкурентоспроможність національної економіки в умовах глобалізації: автореф. дис. на здобуття наук. степеня докт. екон. наук: спец. 08.05.01 «Світове господарство і міжнародні економічні відносини» / Л. Л. Антонюк. — Київ, 2004. — 32 с.
3. Полунеев С. В. Технология экономического прорыва: конкурентоспроможність країни та визначення стратегічних пріоритетів / С. В. Полунеев // Демографія та соціальна економіка. – 2008. - №2(10). – С. 29-41.
4. Абдульманов И. М. Экономическая конкурентоспособность хозяйствующих субъектов : автореф. дис.на соискание науч. степени канд. экон. наук: спец. 08.00.01 «Экономическая теория» / И.М. Абдульманов — Казань, 2006. — 20 с.
5. Горев В. П. Уровни формирования конкурентного преимущества национальных экономик / В. П. Горев // Известия ИГЭА. - 2006. - № 1 (46). – С. 4-10.
6. Беликов А. Неолиберализм – дорога на обочину. Часть 2-я. Кризис, который давно с тобой. / А. Беликов // Еженедельник 2000. – 2009. - № 22. – С. А5.
7. Конкурентоспроможність національної економіки / [Бабак А. В., Биконя С. Ф., Болховітінова О. Ю. та ін.] ; за ред. Б. С. Кваснюка. — К. : Фенікс, 2005. —582 с.
8. Sachs J. Press Releses / J. Sachs/ - WEF, 1999. – <http://www.weforum.org>.
9. Конкурентоспроможність економіки України в умовах глобалізації / [Жаліло Я. А., Базилюк Я. Б., Белінська Я.В. та ін.] ; за ред. Я.С. Жаліло. — К. : НІСД, 2005. —388 с.
10. «О законодательном обеспечении формирования и развития конкурентоспособной экономики Российской Федерации»: материалы парламентских слушаний от 25 ноября 2005 года [Электронный ресурс]. - Режим доступа: <http://www.council.gov.ru/lawmaking/parliament/item/42/index.html>.
11. Промский Н.И. Взаимодействие России со странами СНГ как фактор ускорения экономического развития и повышения конкурентоспособности: автореф. дис. на соискание науч. степени докт. экон. наук: спец. 08.00.14 «Мировая экономика» / Н.И. Промский. — Москва, 2009. — 52 с.

12. Гельвановский М. Что такое конкурентоспособность? [Электронный ресурс] / М. Гельвановский // Экономическая и философская газета. – 2006. - № 7 - Режим доступа до газети: <http://www.eifgaz.ru/gelvanovsky.htm>.

13. Павловська О. Д. Конкурентоспроможність національних економік в умовах інвестиційної глобалізації: автореф. дис. на здобуття наук. степеня канд. екон. наук: спец. 08.05.01 «Світове господарство і міжнародні економічні відносини» / О.Д. Павловська. — Київ, 2004. — 18 с.

14. Україна: інтелект нації на межі століть: монографія / [В.М. Ворона, В.К. Врублевський, Ю.М. Канигін та ін.]. - К.: Інтеллект, 2000. — 508 с.

15. Гальчинский А. Методология анализа экономической глобализации: логика обновления / А. Гальчинский. – 2009. - № 1(558). – С. 4-18.

16. Концепція Державної програми підвищення конкурентоспроможності національної економіки на 2007-2015 роки Режим доступу: <http://iee.org.ua/ua/pub/p85/>.

Анотація. Рассмотрено существующие подходы к определению понятия «конкурентоспособность национальной экономики» и сформировано авторский подход к нему. Установлено взаимосвязь между конкурентоспособностью национальной экономики и глобализационными процессами, разработано практические рекомендации по повышению конкурентоспособности Украины в мировом пространстве.

Ключевые слова: конкурентоспособность, национальная экономика, глобализационные процессы.

Summary. Existent approaches are considered to determination of concept «competitiveness of national economy» and author approach is formed to him. Intercommunication between the competitiveness of national economy is set globalization's processes, practical recommendations are developed on the increase of competitiveness of Ukraine in outer space.

Keywords: competitiveness, national economy, globalization's processes.

Експерт редакційної колегії к.е.н., доцент УкрДАЗТ Якименко Н.В.

УДК 691.002

ВИЗНАЧЕННЯ ОСНОВНИХ КОНЦЕПТІВ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ БУДІВНИЦТВА

Бутенко О.П., доцент (ХДТУБА)

У статті розглянуті основні концепти впливу на рівень цін у житловому будівництві. Визначені чинники прямого та непрямого впливу, запропоновані можливі шляхи подальшого розвитку ринку нерухомості.

Ключові слова: чинники прямої та непрямої дії, що впливають на розвиток житлового будівництва, використання вторинної сировини у будівництві.

Постановка проблеми. За останні роки в нашій країні відбулося значне коливання цін на нерухомість. Вони досягали верхньої межі і зазнали пониження за час економічної світової кризи. Незважаючи на це, попит залишається високим. Попит на нерухомість підвищується ще й

завдяки бажанню населення вберегти від інфляцій та примножити свої капітали за рахунок нерухомості.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В роботах І.С.Степанова, К.С.Жидкова зазначено, що підвищенню інвестиційної привабливості